

punkt, det finantzielle, er vistelig ikke det mindst vigtige. Thi Kjøernen i al Spørgsmaal om kommunalt Selbsthire er Bøngespørgsmaalet. Og atter det væsentlige i Bøngespørgsmaalet er den Omstændighed, at Kommunen i Reglen vil bære henvist til at søge sin Indtægt gennem en direkte Bestatning. Hertil er der selvsølgelig Intet at sige, for saa vidt disse Skatter ses i Sammenhæng med, som Led af det hele System. Men fra Kommunernes Standpunkt særligt har dette en eiendommelig Betydning. Thi i denne Bøngespørgsmaalets særegne Bestaffenhed ligger ligesom Modtægten mod, Grændsen for de Hverv, som Kommunerne kunne og ville paatage sig. Denne Bestatningens Natur bevirker, at der er en stadig Fristelse for Kommunerne til atter at vælte, hvad der betros dem, tilbage paa Staten, en Tilbøielighed til at opgive deres Rettigheder, naar de samtidig kunne slippe for Byrderne. I Reglen vil dette dog ikke være Andet end en Gjen-tagelse af Historien om Manden, der søgte at flytte bort fra Nissen. Thi Staten er ingen fremmed Magt, og en Byrde bliver ikke lettere ved blot at flyttes fra Skulderen op paa Hovedet.

Efter disse mere almindelige Betragtninger lad os nu kaste et Blik paa, hvilke reelle Tilsværelser det i vort kommunale Liv dreier sig om. Statistisk Bureau har udgivet en Oversigt over Kommunernes Finantzielvæsen for Aarene 1875—79; jeg har ikke havt senere Opgivelser, jeg tror ikke, saadanne foreligge, jeg kjender dem i alt Fald ikke. Samtlige mine Angivelser gjælde Gjennemsnittet af det nævnte Tjemaar. Samtlige Kommuners Indtægtsbudget udgjorde $31\frac{1}{2}$ Mill. Kr., deraf falder paa Kjøbenhavn $7\frac{1}{2}$ Mill., Kjøbstæderne $5\frac{1}{2}$, Amtene 6 og Sognene 12 Millioner. Ud af dette Beløb, $31\frac{1}{2}$ Mill., tilveiebragtes der ved Skatter, deri indbefattet baade Udgifter i Bøng og Udgifter in natura, 20,300,000; Indtægter af Aktiver, Renteindtægter, Afgifter i Henhold til Næringsloven, Skolekontingenter samt Indtægter af Posteringer af forskjellig Art 4,200,000; endelig Laan og Forbrug af Aktiver 7 Mill.; det er tilfammen $31\frac{1}{2}$ Million. Lad os nu se, forsaavidt det her interesserer os, hvorledes disse Bøng atter blive givne ud. Først for Sogneraadenes Bedkommende. Vi vide Alle, uden at behøve at tage vor Tilflugt til Statistiken, at der er tre Hovedbyrder, der hvile paa Sognene: Fattigvæsenet, Skolevæsenet og Veivæsenet. Jeg vil nu spørge, hvilken af disse tre Byrder er efter Sagens Natur kommunal, hvilken af disse tre er ikke „et almindeligt Samfundsfornaal“, hvortil jo Udgiften

efter den erede Ordførers Theori burde lægges over paa Staten? Gjælder det om Veivæsenet? Det er jo endnu ikke 20 Aar siden, at Staten viste Hovedlandeveiene fra sig, overdrog dem til Amtene og saaledes paalagde Kommunerne Udgiften dertil. Hvad skulde der være til Hinder for, at Veindgifterne gik tilbage til Staten? Jeg billiger fuldt ud, at Veiene ere gjorte til Gjenstand for Kommunalforvaltning; men sikkert er det, at der er Lande, hvor Udgifter til Hovedveiene ere Statsudgifter, og der er intet Naturstridigt i, om det atter blev Tilfældet hos os. Men vi kunne gaa langt videre. Efter vor nuværende Veilov er der truffet en Grændse mellem Landeveie og Biveie; men Grændsen herovr paa et rent Skjøn. Hvad der er Landevei i Aar, kan næste Aar blive en Bivei. Gige fra den største Chaussé til den mest affides Landsbyhøge er Led i det hele Samfunds Net af Kommunikationsmidler. Baretagelsen, Vedligeholdelsen af Veiene er et stort almindeligt Samfundsfornaal. Og nu Skolevæsenet, er det ikke i ganske særlig Grad en af de allerstørste Samfundsfornaal? Sådskillige Lande er Afholdelsen af Udgifterne til Skolevæsenet, ogsaa til Almueskolen, for en stor Del en Statsfag. I England f. Ex., som først siden 1870 har kjendt en almindelig Almueundervisning, bærer Staten en stor Del af Udgiften dertil. I Frankrig er der paa Budgettet for 1883 opført 88 Mill. Francs som Statsudgift til Skolerne. Og hvad Forskiel er der overhovedet i denne Henseende paa Almueundervisningen og den høiere Undervisning? Naar den lærde Undervisning er et Statsfornaal, hvorfor skulde saa ikke Almueundervisningen ogsaa kunne være det? Selv med Henhyn til Universiteterne, der dog almindelig opfattes som hørende under Statens Forsorg, vide vi, at fine Steder oprettes der Universiteter endog ad rent privat Veie; det er slet i Paris; Universitetet i London er i sin Oprindelse en privat Institution; i Stockholm er der nylig oprettet en privat Højskole. Grændsen mellem, hvad der i Undervisningsvæsenet bør være Stats- eller kommunal Opgave, er aldeles flydende. For vort eget Bedkommende udgive vi jo allerede nu aarligt 600,000 Kr. paa Finantsloven som Bidrag til Skolefondene. Der har rejst sig mange Stemmer for, at hele Udgiften til Skolefondene skulde høeres af Staten, ja endog enkelte Stemmer for, at hele Udgiften til Almueundervisningen overhovedet skulde gaa over til Staten. Jeg indser ikke, at der heller af Henhyn til denne Sags Natur vilde være det Mindste i Veien for, at det kunde ske; men ganske vist, jeg vilde ikke anse